

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
neuvoston puitepäätökseksi (eurooppalainen
pidätysmääräys)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään Eduskunnalle komission 19 päivänä syyskuuta 2001 tekemä ehdotus puitepäätöksen tekemiseksi eurooppalaisesta

pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 2001

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Lainsäädäntöneuvos Tanja Innanen

EHDOTUS PUITEPÄÄTÖKSEKSI EUROOPPALAISESTA PIDÄTYSMÄÄRÄYKSESTÄ**1. Yleistä**

Komissio on 19 päivänä syyskuuta 2001 tehnyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 29 artiklan, 31 artiklan a ja b alakohtien sekä 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla ehdotuksen puitepäätöksen tekemiseksi eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisestä luovuttamismenettelystä. Ehdotus perustuu Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 pidetyn Eurooppa-neuvoston päätelmiin sekä neuvoston 29 päivänä marraskuuta 2000 Tampereen päätelmien mukaisesti hyväksymään toimenpideohjelmaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi rikosasioissa.

Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmien 33 kohdan mukaan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteesta tehdään oikeudellisen yhteistyön kulmakivi rikosasioissa. Päätelmien 35 kohdan lopullisen tuomion saaneiden henkilöiden osalta tulisi luopua luovuttamista koskevasta menettelystä ja korvattava se yksinkertaisesti näiden henkilöiden siirtämisellä. Kohdan mukaan myös nopeutettuja luovuttamismenettelyjä olisi harkittava. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanoa koskevan toimenpideohjelman toimenpiteen 8 mukaan tulisi tutkia keinoja perustaa ainakin vakavampien rikosten osalta luovuttamista koskeva järjestelmä, joka perustuisi siihen, että pyynnön esittäneen oikeusviranomaisen pidätysmääräys tunnustetaan ja pannaan välittömästi täytäntöön. Toimenpideohjelman mukaan tässä järjestelmässä olisi määritettävä edellytykset, joiden täytyessä

pyynnön vastaanottaneet toimivaltaiset viranomaiset voisivat pitää pidätysmääräystä riittävänä perusteena henkilön luovuttamiselle, yhtenäisen oikeudellisen alueen luomiseksi luovuttamisen alalla.

Yhdysvaltoihin kohdistuneen terrorismihyökkäyksen johdosta syyskuun 21 päivänä 2001 kokoontuneen ylimääräisen Eurooppa-neuvoston päätelmien 2 kohdan 1 alakohdassa kehoitetaan oikeus- ja sisäasioiden neuvostoa vahvistamaan viimeistään 6 ja 7 joulukuuta 2001 pidettävässä istunnossaan eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Päätösehdotus on esitelty 20.9.2001 pidetyssä oikeus- ja sisäasioiden neuvoston ylimääräisessä terrorismia koskevassa kokouksessa. Ehdotuksen käsittely on aloitettu 1.—2.10. 2001 artikla 36 komiteassa.

Tämä muistio perustuu asiakirjaan KOM(2001) 522.

2. Pääasiallinen sisältö*Luku I: Yleiset periaatteet*

Puitepäätöksen 1 artiklan mukaan puitepäätöksen tarkoituksena on luoda säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltion tulee panna täytäntöön eurooppalainen pidätysmääräys (jatkossa luovuttamismääräys), jonka toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen on antanut. Keskeisimmät muutokset ovat kaksoisrangaistavuudesta luopuminen sekä se, että omien kansalaisten luovuttamisesta ei

enää voisi kieltäytyä. Puitepäätöksellä on tarkoitus korvata aikaisemmat luovuttamisjärjestelyt 43 artiklasta ilmenevin tavoin.

Artiklassa 2 määritellään soveltamisala. Eurooppalainen luovuttamismääräys voidaan antaa sellaisten lainvoimaisten tuomioiden tai poissaolotuomioiden osalta, jotka käsittävät vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen päätöksen antaneessa valtiossa. Luovuttamismääräys voidaan antaa myös muista rikosprosessissa annetuista täytäntöönpanokelpoisista päätöksistä, jotka käsittävät vapauden menetyksen ja jotka liittyvät rikokseen, josta voi päätöksen tehneessä valtiossa seurata vähintään kahdentoista kuukauden pituinen vapaudenmenetyksen käsittävä seuraamus.

Puitepäätöksessä käytetyt käsitteet määritellään 3 artiklassa. Artiklan a kohdan mukaan eurooppalaisella luovuttamismääräyksellä (European arrest warrant) tarkoitetaan jäsenvaltion oikeusviranomaisen esittämää pyyntöä, jolla se pyytää apua tuomitun tai epäillyn henkilön etsimisessä, pidättämisessä ja säilössä pitämisessä, sekä kyseisen henkilön luovuttamista. Artiklan b kohdan mukaan määräyksen antaneella oikeusviranomaisella tarkoitetaan sen jäsenvaltion tuomaria tai syyttäjää, joka on antanut eurooppalaisen luovuttamismääräyksen.

Täytäntöönpanevilla oikeusviranomaisella tarkoitetaan artiklan c kohdan mukaan sen jäsenvaltion tuomaria tai syyttäjää, jonka alueella henkilö oleskelee, ja joka päättää luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta. Artiklan 3 alakohdassa d määritellään poissaolotuomio.

Säilössäpitomääräys tarkoittaa artiklan e kohdan mukaan mitä tahansa rikosprosessissa annettua vapaudenmenetystä koskevaa määräystä, joka on annettu vankeusrangais-tuksen lisäksi tai sen sijaan. Etsityllä henkilöllä tarkoitetaan f kohdan mukaan henkilöä, jota eurooppalainen luovuttamismääräys koskee.

Jokaisen jäsenvaltion on 4 artiklan mukaan kansallisten lainsäädäntöjensä mukaisesti osoitettava ne oikeusviranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia antamaan eurooppalaisen luovuttamismääräyksen. Lisäksi

jäsenvaltioiden tulee osoittaa myös ne oikeusviranomaiset, jotka tekevät päätökset II luvun 4 kappaleen luovuttamisprosessissa. Keskusviranomaiset määritellään erikseen 5 artiklassa.

Artiklan 5 mukaan jokaisen jäsenvaltion tulee osoittaa keskusviranomainen, tai useita keskusviranomaisia tämän puitepäätöksen tarkoituksia varten. Keskusviranomaisen tulee avustaa toimivaltaista oikeudellista viranomaista. Jäsenvaltio voi päättää, että sen keskusviranomainen on vastuussa eurooppalaisten luovuttamismääräysten käytännön lähettämisestä ja vastaanottamisesta, samoin kuin muusta siihen liittyvästä virallisesta kirjeenvaihdosta.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltio voi ilmoittaa, että sen keskusviranomainen voi päättää asioista, joita tarkoitetaan artikloissa 31, 37 ja 38. Kyseiset artiklat koskevat immuniteetista johtuvaa täytäntöönpanosta kieltäytymistä, elinkautisen vapausrangais-tuksen lieventämistä, sekä täytäntöönpanon lykkäämistä humanitaarisista syistä.

Artiklassa 6 käsitellään eurooppalaisen luovuttamismääräyksen sisältämiä tietoja. Nämä tarvittavat tiedot käyvät ilmi myös eurooppalaisen luovuttamismääräyksen mallikaavakkeesta, joka on puitepäätöksen liitteenä.

Luku II: Menettely

Menettelyä koskevan luvun 1 jaksossa on yleisiä säännöksiä. Artikla 7 koskee viranomaisten välistä yhteydenpitoa. Pääsääntönä on, että jos etsityn henkilön olinpaikka on tiedossa, niin määräyksen antaneen sekä täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen tulisi pitää yhteyttä suoraan keskenään. Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta pitää yhteyttä tarvittaessa keskusviranomaisen kautta.

Toisen luvun 2 jaksossa käsitellään Schengenin tietojärjestelmän (SIS) käyttöä. Jos etsityn henkilön olinpaikkaa ei tiedetä, voi määräyksen antanut viranomainen pyytää, että Schengenin tietojärjestelmään lisätään kuulutus henkilön kiinniottamiseksi luovuttamista varten (8 artikla).

Artikla 9 koskee niin sanottua liputtamista.

Jos täytäntöönpaneva jäsenvaltio katsoo, että kuulutus kattaa tietyt kieltäytymisperusteet, se voi lisätä SIS:ään ”lipun”, jonka mukaan määräystä ei panna täytäntöön sen alueella. Määräys voidaan liputtaa myös tilanteessa, jossa henkilölle on myönnetty 14 artiklan mukainen ehdollinen vapautus. Toisten valtioiden kanssa tulee kuitenkin neuvotella ennen liputtamista. Jos henkilöä ei voida liputuksen vuoksi ottaa kiinni, on SIS:ään lisättyä kuulutusta kuitenkin pidettävä kuulutuksena tiedottaen henkilön olinpaikasta.

Jakso 3 koskee kiinniottamista ja säilöissäpitoa. Täytäntöönpaneva jäsenvaltio voi käyttää pakkokeinoja etsittyä henkilöä kohtaan. Pakkokeinojen käytössä sovelletaan kansallisia säännöksiä mukaan lukien valitusmahdollisuudet, jotka henkilöllä on käytössään menettäessään vapauden luovuttamisen mahdollistamiseksi (10 artikla).

Artiklassa 11 käsitellään etsityn henkilön oikeuksia. Henkilön tullessa kiinniotetuksi toisen valtion alueella, tulee tämän valtion viranomaisten kansallisten säännönsä mukaisesti ilmoittaa henkilölle määräyksestä ja sen sisällöstä, sekä mahdollisuudesta suostua luovuttamiseen. Siitä hetkestä lukien, jona henkilö on otettu kiinni eurooppalaisen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanemiseksi, tulee henkilöllä olla oikeus avustajaan ja tarvittaessa tulkkiin.

Artiklan 12 mukaan määräyksen antaneelle sekä määräyksen täytäntöönpanevalla oikeusviranomaiselle on välittömästi ilmoitettava henkilön kiinniottamisesta.

Artikla 13 koskee määräyksen vahvistamista ja lykkäämistä. Määräyksen antaneen oikeusviranomaisen tulee, saatuaan tiedon kiinniotosta, viipymättä ilmoittaa täytäntöönpanevalla oikeusviranomaiselle, pitääkö se luovuttamismääräyksensä edelleen voimassa. Artikla mahdollistaa myös sen, että määräyksen antanut oikeusviranomainen päättää luovuttamismääräyksen lykkäämisestä sillä ehdolla, että kiinniotettu henkilö vapaaehtoisesti sitoutuu saapumaan myöhemmin tiettyyn paikkaan tiettyinä aikoina.

Artikla 14 koskee kiinniotetun henkilön väliaikaista vapauttamista. Sen mukaan luovuttamismääräyksen perusteella kiinniotetun

henkilön säilössä pitämisestä päättää täytäntöönpaneva oikeusviranomainen. Kyseinen oikeusviranomainen voi tietyin edellytyksin määrätä luovutettavaksi määrätyn henkilön päästettäväksi vapaaksi tiettyyn päivämäärään asti, edellyttäen, että henkilö sitoutuu olemaan käytettävissä luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoa varten.

Jaksossa 4 käsitellään luovuttamista koskevaa oikeudellista menettelyä. Artiklan 15 mukaan täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen tulee tutkia luovuttamismääräys niin pian kuin mahdollista, kuitenkin viimeistään 10 päivän kuluessa kiinniottamisesta.

Artikla 16 koskee luovuttamiseen suostumista. Jos kiinniotettu henkilö suostuu luovuttamiseen, hänet tulee luovuttaa 23 artiklan säännösten mukaisesti. Suostumus tulee antaa siten, että voidaan osoittaa henkilön antaneen sen vapaaehtoisesti ja täysin tietoisena sen seurauksista. Suostumusta ei voi peruuttaa.

Artikla 17 koskee tilanteita, joissa henkilö on ollut aikaisemmin vapautettuna. Sen mukaan täytäntöönpaneva oikeusviranomainen voi panna luovuttamismääräyksen välittömästi täytäntöön ilman velvollisuutta kuulla tai vahvistaa henkilön suostumusta tietyissä artiklassa mainituissa tilanteissa joissa henkilö on paennut säilöstä tai jättänyt noudattamatta paluuta koskevia ehtoja. Jos täytäntöönpanevalla oikeusviranomaisella on kuitenkin syytä uskoa, että tilanteeseen saattaa soveltua kieltäytymisperuste, sen tulee saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi (2 kohta). Jos täytäntöönpano tapahtuu välittömästi tämän artiklan 1 kohdan nojalla, tulee henkilöllä olla mahdollisuus saattaa myös kyseisessä kohdassa mainitut välittömän täytäntöönpanon edellytykset tuomioistuimen tutkittavaksi (3 kohta).

Artiklassa 18 säännellään tuomioistuinkäsittelyä. Sen mukaan, jos henkilö ei suostu luovuttamiseen tai, jos on kyseessä 17 artiklan 2 tai 3 kohdassa mainittu tilanne eli mahdollinen kieltäytymisperuste tai välittömän täytäntöönpanon edellytysten kiistäminen,

täytäntöönpanevan jäsenvaltion tuomioistuimen tulee päättää, tuleeko luovuttamismääräys panna täytäntöön. Luovuttamismääräyksen antanut jäsenvaltio voi olla edustettuna käsittelyssä tai toimittaa näkemyksensä tuomioistuimelle.

Artiklassa 19 käsitellään määräyksen antaneelta valtiolta hankittavia lisätietoja.

Artikla 20 asettaa luovuttamismääräyksen täytäntöönpanolle ehdottoman 90 päivän aikarajan.

Artikla 21 koskee kieltäytymistä ja määrätyn aikarajan ylittämistä. Sen mukaan täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen kieltäytyessä henkilön luovuttamisesta, tai jos päätöstä ei ole tehty 20 artiklan mukaisessa ajassa, tulee kiinniotettu henkilö vapauttaa viipymättä ellei ole välttämätöntä pitää häntä edelleen säilössä 33 artiklan, eli määräyksen täytäntöönpanovaltiossa tapahtuvan rangaistuksen suorittamisen, tai muun syyn vuoksi. Kieltäytyminen tai määräjän ylittäminen tulee perustella.

Artiklan 22 mukaan täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen tulee välittömästi ilmoittaa eurooppalaisen luovuttamismääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle päätöksestään aikooko se panna määräyksen täytäntöön.

Artikla 23 käsittelee etsityn henkilön luovuttamisen aikarajaa. Sen mukaan luovuttamisen on tapahduttava viimeistään 20 päivän kuluessa artiklassa luetelluista tapahtumista lukien. Jos henkilö on vapautettava menettäneenä, hänet on vapautettava edellä mainitun ajan kuluttua. Artikla kuitenkin mahdollistaa tietyin edellytyksin uudesta määräajasta sopimisen. Lisäksi artiklassa luetellaan tilanteet, joissa nämä määräajat eivät sovellu. Tällainen on esimerkiksi tilanne, jossa henkilö on suorittamassa rangaistusta määräyksen täytäntöönpaneuvassa valtiossa.

Artikla 24 koskee vapaudenmenetysajan vähentämistä rangaistuksesta ja artikla 25 luovuttamismääräyksen voimassaolon päättymistä

Luku III: Perusteet täytäntöönpanosta kieltäytymiselle

Täytäntöönpaneva oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta eurooppalaista luovuttamismääräystä täytäntöön 27—34 artikloissa mainituilla perusteilla.

Artiklan 27 mukaan jokainen jäsenvaltio voi laatia tyhjentävän listan sellaisista käytäytymisen muodoista, joiden voidaan jossain jäsenvaltioissa katsoa olevan rikos, mutta joiden johdosta sen oikeusviranomaiset kieltäytyvät panemasta eurooppalaista luovuttamismääräystä täytäntöön perustuen siihen, että se olisi vastoin täytäntöönpanevan valtion lainsäädännön peruseriaatteita.

Artiklan 28 mukaan täytäntöönpaneva oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta täytäntöön luovuttamismääräystä, joka on on annettu sellaisen teon perusteella, joka ei täytäntöönpanevan jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ole rikos ja joka ei tapahtunut, edes osittain, luovuttamismääräyksen antaneen jäsenvaltion alueella.

Artikla 29 koskee ne bis in idem –sääntöä. Täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen tulee kieltäytyä panemasta luovuttamismääräystä täytäntöön, jos täytäntöönpanovaltion oikeusviranomainen on antanut luovutettavaksi pyydettyä henkilöä koskevan lain-voimaisen tuomion samasta rikoksesta, josta eurooppalainen luovuttamismääräys on annettu. Täytäntöönpanosta tulee kieltäytyä myöskin, jos täytäntöönpanevan jäsenvaltion oikeusviranomaiset ovat päättäneet olla aloittamatta rikosprosessia tai keskeyttää sen koskien samaa rikosta, josta määräys on annettu.

Artiklan 30 mukaan täytäntöönpaneva oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta luovuttamismääräystä täytäntöön, jos se koskee rikosta, josta on määrätty yleinen ar-mahdus täytäntöönpaneuvassa jäsenvaltiossa, jos kyseinen valtio oman rikoslainsäädäntönsä mukaan oli toimivaltainen syyttämään kyseisestä rikoksesta.

Artikla 31 koskee immuniteettia. Luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta tulee kieltäytyä, jos täytäntöönpanevan jäsenvaltion lainsäädäntö takaa immuniteetin luovutettavaksi pyydetylle henkilölle.

Artiklan 32 mukaan täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä myöskin, jos luovuttamismääräys ei sisällä 6 artiklassa mainittuja tietoja tai jos luovutettavaksi pyydetyn henkilön henkilöllisyydestä ei voida olla varmoja.

Luku IV: Perusteet luovuttamisesta kieltäytymiselle

Artikla 33 käsittelee henkilön yhteiskuntaan sopeuttamista. Sen mukaan eurooppalaisen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos luovutettavaksi pyydetyllä henkilöllä olisi paremmat mahdollisuudet sopeutua takaisin yhteiskuntaan täytäntöönpanovaltiossa, ja jos henkilö suostuu suorittamaan rangaistuksensa tässä jäsenvaltiossa. Tässä tapauksessa henkilön tulee suorittaa määräyksen antaneessa valtiossa tuomittu rangaistus täytäntöönpanovaltiossa.

Artikla 34 koskee videokonferenssin käytön mahdollisuutta. Artiklan mukaan täytäntöönpaneva oikeusviranomainen voi tietyin edellytyksin kieltäytyä henkilön luovuttamisesta, jos on mahdollista, että henkilö voi videokonferenssijärjestelmiä käyttäen osallistua täytäntöönpanovaltiosta käsin määräyksen antaneessa valtiossa käynnissä olevaan rikosprosessiin.

Luku V: Erikoistilanteet

Artiklassa 35 käsitellään poissaolotuomioita. Sen mukaan määräyksen antaneessa jäsenvaltiossa on luovuttamisen jälkeen järjestettävä uusi käsittely, jos eurooppalainen luovuttamismääräys on annettu perustuen poissaolotuomioon. Täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen tulee tiedottaa kiinniotettua henkilöä hänen oikeudestaan vastustaa poissaolotuomiota sekä siitä, miten tulee toimia tuomion vastustamiseksi.

Artikla 36 koskee henkilön palauttamista täytäntöönpanevaan jäsenvaltioon. Eurooppalaisen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanon ehdoksi voidaan asettaa, että kiinniotettu henkilö palautetaan

täytäntöönpanevaan jäsenvaltioon suorittamaan rangaistustaan, jos on syytä uskoa, että hänellä olisi paremmat mahdollisuudet sopeutua yh-teiskuntaan tässä jäsenvaltiossa.

Artiklan 37 käsittelee elinkautista vapausrangaistusta. Sen mukaan tilanteessa, jossa luovuttamismääräyksen antamisen perusteena olevasta rikoksesta voitaisiin tuomita elinkautinen vapausrangaistus, luovuttamismääräyksen täytäntöönpanon ehdoksi voidaan asettaa se, että määräyksen antanut jäsenvaltio sitoutuu tukemaan kaikkien niiden lievennyskeinojen käyttöä, johon henkilö on oikeutettu määräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännön ja käytännön mukaan.

Artikla 38 koskee täytäntöönpanon lykkäämistä tietyistä humanitaarisista syistä.

Artikla 39 koskee itse luovuttamisen lykkäämistä tietyissä tilanteissa. Luovuttamista voidaan esimerkiksi lykätä, jos henkilöä vastaan on täytäntöönpanovaltiossa meneillään rikosprosessi. Toisaalta esimerkiksi tilanteissa, joissa määräyksen antaneessa valtiossa ei vielä ole olemassa henkilöä koskevaa lopullista tuomiota, voidaan henkilö tietyin edellytyksin väliaikaisesti luovuttaa kyseiseen valtioon ehdoin, että hänet palautetaan takaisin täytäntöönpanovaltioon.

Artikla 40 sääntelee useiden kilpailevien pyyntöjen tilannetta. Artiklassa on eritelty tilanteet, joissa kilpailevana pyyntönä on eurooppalainen luovuttamismääräys, kolmannen valtion vuoden 1957 eurooppalaisen luovuttamissopimuksen (SopS 32/1971) mukaisesti esittämä luovuttamispyyntö, sellaisen kolmannen valtion luovuttamispyyntö, joka ei ole vuoden 1957 eurooppalaisen luovuttamissopimuksen osapuoli, sekä kansainvälisen rikostuomioistuimen esittämä luovuttamispyyntö. Etusijajärjestys tulee ratkaista artiklassa mainittujen kriteereiden avulla. Eurooppalaiselle luovuttamismääräykselle tulee ehdottomasti antaa etusija vain tilanteessa, jossa kilpailevana pyyntönä on sellaisen valtion luovuttamispyyntö, joka ei ole vuoden 1957 luovuttamissopimuksen osapuoli.

Artikla 41 koskee erityissääntöä. Artiklan mukaan henkilöä, joka on luovutettu eurooppalaisen luovuttamismääräyksen johdosta, saadaan määräyksen antaneessa valtiossa syyttää, hänet voidaan tuomita tai hänen vapauttaan muuten rajoittaa muunkin kuin sen rikoksen johdosta, jonka vuoksi luovuttamismääräys on annettu. Poikkeuksen tästä säännöstä muodostavat kuitenkin ne rikokset, jotka täytäntöönpaneva jäsenvaltio on sisällyttänyt 27 artiklan mukaiseen listaan, sekä 28 artiklan mukaiset alueperiaatteeseen ja 30 artiklan mukaiseen yleiseen armahdukseen liittyvät tilanteet.

Artiklassa 42 säännellään omaisuuden luovuttamista. Sen mukaan täytäntöönpanevan oikeusviranomaisen tulee, jos laki sen sallii, tietyin edellytyksin takavarikoida ja luovuttaa sellaista omaisuutta, jota voidaan käyttää todisteena tai jonka luovutettava henkilö on rikoksellaan saanut. Tietyissä tilanteissa omaisuus voidaan luovuttaa myös palautusehdoin.

Luku VI: Suhde muihin oikeudellisiin asiakirjoihin

Artiklassa 43 määritellään puitepäätöksen suhde muihin instrumentteihin. Artiklan mukaan puitepäätöksen on määrä korvata 1 heinäkuuta 2004 lukien jäsenvaltioiden välisissä suhteissa rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva vuoden 1957 eurooppalainen yleissopimus, sen kaksi lisäpöytäkirjaa vuosilta 1975 ja 1978 sekä eurooppalainen vuoden 1977 yleissopimus terrorismin vastustamisesta sen luovuttamista sääntelevien määräysten osalta. Näiden lisäksi puitepäätöksen on määrä korvata Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden välillä vuonna 1989 tehty sopimus luovuttamispyyntöjen välittämistapojen yksinkertaistamisesta ja uudenaikaistamisesta, sekä vuoden 1996 rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä koskeva yleissopimus ja vuoden 1995 yleissopimus yksinkertaistetusta menettelystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä rikoksen johdosta tapahtuvassa

luovuttamisessa.

Puitepäätös ei kuitenkaan vaikuta kahden- tai monenvälisissä sopimuksissa tai yhdenmukaisissa lainsäädännöissä oleviin jäsenvaltioiden välisiin yksinkertaistettuihin menettelyihin tai ehtoihin.

Artikla 44 käsittelee puitepäätöksen suhdetta Schengenin säännöstöön. Artiklan mukaan puitepäätös tulee voimaan myös Islannin ja Norjan osalta. Schengenin sopimuksen artiklojen 59—66, 94 artiklan 4 kohdan sekä 95 artiklan soveltaminen, rikoksen-tekijän luovuttamista koskevilta osin, päättyy myöskin 1 heinäkuuta 2004.

Luku VII: Kauttakuljetus, asiakirjojen välittäminen, kieli ja kulut

Artikla 45 koskee kauttakuljetusta. Artiklassa määritellään millä edellytyksillä joka-sen jäsenvaltion tulee sallia luovutetun henkilön kuljetus alueensa kautta.

Artikla 46 käsittelee asiakirjojen lähettämistä, artikla 47 käytettäviä kieliä ja artikla 48 kuluja.

Luku VIII: Turvalauseke

Artiklan 49 mukaan kukin jäsenvaltio voi neuvostolle ja komissiolle tekemällään julistuksella päättää keskeyttää puitepäätöksen soveltamisen suhteessa toiseen jäsenvaltioon johtuen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa turvattujen perustavanlaatuisen ihmisoikeuksien vakavasta ja jatkuvasta loukkaamisesta kyseisessä jäsenvaltiossa.

Luku IX sisältää yleiset määräykset sekä loppumääräykset.

3. Vaikutus Suomen lainsäädäntöön

Puitepäätösehdotuksen sisältämät kysymykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Puite-päätös tulee edellyttämään merkittäviä muutoksia ja lisäyksiä sekä aineelliseen että menettelylliseen luovuttamista koskevaan lainsäädäntöön koskien luovuttamista

Euroopan unioniin. Rikoksentehtäjän luovuttamista koskee laki (456/1970) rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta (jäljempänä luovuttamislaki). Pohjoismaisissa suhteissa sovelletaan lakia (270/1960) rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä (jäljempänä pohjoismaainen luovuttamislaki). Puitepäätös tulee mahdollisesti vaikuttamaan myös Pohjoismaiden välillä sovellettavaan menettelyyn.

Eräs keskeisimpiä muutoksia suhteessa nykyisen luovuttamislain aineellisiin edellytyksiin on omien kansalaisten erityiskohtelusta luopuminen. Suomen perustuslain 9 § 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta, eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Luovuttamislain 2 §:ssä tästä periaatteesta on osittain luovuttu siten, että Suomen kansalainen saadaan luovuttaa törkeästä rikoksesta Euroopan unionin jäsenvaltioon oikeudenkäyntiä varten edellyttäen, että hänet palautetaan Suomeen suorittamaan rangaistustaan.

Puitepäätöksessä ei ole mainintaa omien kansalaisten erityiskohtelusta. Puitepäätös perustuu ajatukselle unionin kansalaisuudesta. Näin ollen edes edellisessä kappaleessa esitelty rajoitettu omien kansalaisten suoja ei olisi mahdollista, vaan Suomen kansalainen luovutettaisiin samoin edellytyksin kuin muut henkilöt joissain tapauksissa myös sellaisista teoista, jotka eivät ole Suomen lain mukaan rangaistavia. Kuitenkin asiallisesti osa tästä rajoitetusta kansalaisten suojasta on mahdollista säilyttää sillä, että puitepäätöksen 33 artiklan mukaan luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos henkilöllä olisi Suomessa paremmat mahdollisuudet sopeutua takaisin yhteiskuntaan. Näin lienee useimmiten, kun on kyse Suomen kansalaisesta. Sen sijaan rikoksen poliittinen luonne ei toisin kuin nykyisen lainsäädännön mukaan olisi enää esteenä Suomen kansalaisen luovuttamiselle Euroopan unionin jäsenvaltioon.

Toinen puitepäätöksen merkittävimmistä muutoksista luovuttamisen aineellisiin edellytyksiin on laaja

kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen. Tähän asti kaksoisrangaistavuus on ollut perusedellytys luovuttamiselle. Luovuttamislain 4 § 2 momentin mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioon voidaan luovuttaa henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, sellaisesta rikoksesta, josta Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, ja josta pyynnön esittäneen valtion lain mukaan saattaa seurata vapauden menetys, jonka enimmäisaika on vähintään vuosi. Lisäksi 4 § 3 momentin mukaan henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, voidaan myös luovuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioon salahankkeesta tai yhteenliittäytymisestä rikosten tekemiseksi, vaikka teko ei Suomen lain mukaan olisi rangaistava. Jos henkilö on jo pyynnön tehneessä maassa tuomittu edellä tässä kappaleessa mainituista teoista, saadaan luovuttaa vain, jos sovittamatta oleva seuraamus käsittää vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen.

Puitepäätöksessä kaksoisrangaistavuudesta on pääosin luovuttu. Luovuttamiseen on artiklan 2 mukaan periaatteessa suostuttava sellaisten määräyksen antaneessa valtiossa annettujen lopullisten tuomioiden osalta, jotka käsittävät vähintään neljän kuukauden vapaudenmenetyksen. Jos lopullista tuomiota ei ole vielä annettu, edellytetään, että luovuttamismääräys liittyy rikokseen, josta määräyksen antaneessa valtiossa saattaisi seurata vähintään kahdentoista kuukauden vapausrangaistus. Näin ollen tekojen rangaistavuudella tai rangaistusasteikoilla määräyksen täytäntöönpanevassa jäsenvaltiossa ei olisi enää merkitystä. Täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevia perusteita käsittelevän III luvun artiklassa 27 kuitenkin sallitaan kunkin jäsenvaltion laatia tyhjentävä lista ("negatiivinen lista") sellaisista teoista, joita saatettaisiin pitää rikoksina joissain jäsenvaltioissa, mutta joiden johdosta sen oikeusviranomaiset tulevat kieltäytymään eurooppalaisen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta sillä perusteella, että täytäntöönpano olisi vastoin täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestelmän perusperiaatteita.

Muut keskeiset perusteet luovuttamisesta kieltäytymiselle, joista puitepäätöksessä on luovuttu, liittyvät poliittisiin rikoksiin sekä sotilasrikoksiin.

Puitepäätös sisältää muutoksia myös erityissääntöön. Luovuttamislain 12 § 1 momentin 1 kohdan mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioon luovutettu henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, voidaan ilman lupaa asettaa syytteeseen tai rangaista muusta ennen luovuttamista tehdystä rikoksesta, jos luovutettu on siihen suostunut tai jos rikoksesta ei luovuttamista pyytävän valtion lain mukaan voi seurata vapaudenmenetystä.

Puitepäätöksen 41 artiklan mukaan henkilöä, joka on luovutettu eurooppalaisen luovuttamismääräyksen johdosta, saadaan määräyksen antaneessa valtiossa syyttää, hänet voidaan tuomita tai hänen vapauttaan muuten rajoittaa muunkin kuin sen rikoksen johdosta, jonka vuoksi luovuttamismääräys on annettu. Poikkeuksen tästä säännöstä muodostavat kuitenkin ne rikokset, jotka täytäntöönpaneva jäsenvaltio on sisällyttänyt 27 artiklan mukaiseen listaan, sekä 28 artiklan mukaiset alueperiaatteeseen ja 30 artiklan mukaiseen yleiseen armahdukseen liittyvät tilanteet. Näin ollen muutos aikaisempaan olisi, että erityissäännöstä voidaan poiketa myös ilman henkilön

suostumusta ja myös vapausrangaistuksen tuomitseminen olisi mahdollista. Suomen kansalaisella ei myöskään olisi enää minkäänlaista erityisasemaa.

Puitepäätöksen määräykset eivät myöskään estä edelleen luovuttamista toiseen jäsenvaltioon taikka kolmanteen valtioon. Tämä koskee myös Suomen kansalaista.

Menettelyn osalta tärkein muutos tulee olemaan, että keskitetystä oikeusministeriön ratkaisuvallasta siirryttäisiin oikeusviranomaisen päätösvallassa olevaan luovuttamiseen. Luovuttamislain 14 §:n mukaan oikeusministeriö ratkaisee, onko luovuttamis-pyyntöön suostuttava. Puitepäätöksen 4 ja 5 artikloista käy ilmi, että luovuttamismääräyksen antaa ja sen täytäntöönpanosta päättää oikeusviranomainen, tuomioistuimien tai syyttäjien. Tämä tulee aiheuttamaan muutoksia Suomen lainsäädäntöön.

4. Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta muodostetaan EU-asioiden ministerivaliokunnan perjantaina 12 päivänä lokakuuta 2001 pidettävän kokouksen jälkeen ja toimitetaan viipymättä eduskuntaan. Asian eduskuntakäsittelyn nopeuttamiseksi puitepäätösehdotus jo tässä vaiheessa saatetaan eduskunnan tietoon.